

зацікавлена певна особа. Зокрема, непоодинокі випадки, коли службові особи Фонду гарантування вкладів опосередковано впливають на прийняття рішень щодо умов продажу окремих активів. Наприклад, може бути прийняте рішення щодо включення активів, які виставлені на продаж, до складу пулу за найнижчою ціною, хоча це не відповідає принципам добросовісної конкуренції та суперечить, так званому, «календарному підходу», який повністю мав би усунути із зазначеного процесу «людський фактор».

Крім того, одним з корупційних проявів з боку Фонду гарантування вкладів, можна назвати некоректне подання у публічному паспорті інформації про виставлений на продаж лот. Наприклад, за наявності заставного майна в паспорті зазначають його відсутність, що призводить до суттєвого зменшення ліквідності (інвестиційної привабливості) лоту. А відтак створюється можливість придбання лоту «своїм» покупцем за мінімальною ціною.

Також, корупціогенним фактором у діяльності Фонду гарантування вкладів є маніпуляція с процесуальними документами, що утворюються в ході претензійно-позовної роботи. Наприклад, залишити без руху виконавчий документ, чим створити суттєві перепони для примусового стягнення боргу. Таким чином по кредитах, які намагаються реалізувати корупційним шляхом, створюється ситуація, яка суттєво впливає на дійсну вартість зобов'язання, як об'єкту торгу. Тобто зобов'язання, які неможливо або дуже складно примусово стягнути коштують значно менше, ніж кредити, виконавчі документи за якими не втратили своєї актуальності.

Таким чином, діяльність Фонду гарантування вкладів характеризується свого роду двозначністю - з одного боку відіграє роль важелю протидії корупції в процесі гарантування вкладів фізичних осіб. А з іншого - існує фактична можливість у працівників Фонду гарантування вкладів здійснювати певні кроки з використанням свого службового становища на користь зацікавлених осіб але у супереч інтересам служби.

Неганов Віктор Вадимович, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ВПЛИВ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, ратифікована, зокрема, Україною (2005), зазначає, що корупція означає прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що

отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи. Корупція становить велику загрозу верховенству закону, демократії та правам людини, справедливості та соціальній справедливості, перешкоджає економічному розвитку та загрожує належному та справедливому функціонуванню ринкової економіки [1]. Критичність корупції в сучасній Україні зумовлена проблемою формування громадянського суспільства, слабкістю його структур та неможливістю протистояти тиску тіньової економіки [2, 24]. Високий рівень корупції в Україні підтверджується, зокрема, Індексом сприйняття корупції (CPI), згідно з яким у 2017 році Україна посіла 130 місце серед 180 досліджуваних країн [3].

На рівні Ради Європи антикорупційні принципи, затверджені Резолюцією (97) 24 про двадцять керівних принципів боротьби з корупцією. Враховуючи Резолюцію (97) 24, Комітетом Міністрів Ради Європи було прийнято рішення про створення Групи держав проти корупції (GRECO), що регулюється доданим до неї Статутом. В даний час GRECO включає 49 держав-членів (48 країн Європи та Сполучені Штати Америки). Україна (2006) також приєдналася до GRECO. Мета GRECO - вдосконалити спроможність своїх членів у боротьбі з корупцією шляхом подальшого здійснення шляхом динамічного процесу взаємної оцінки, дотримання їхніх зобов'язань у цій галузі. Для досягнення мети GRECO слідкує за дотриманням керівних принципів боротьби з корупцією [4]. Наступним етапом імплементації положень Резолюції (97) 24 стала Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р. Вона рекомендує країнам-учасникам вжити заходів щодо встановлення у своєму національному законодавстві кримінальної відповідальності за певний перелік корупційних правопорушень. Контроль за її виконанням було покладено на GRECO.

До Конвенції ООН проти корупції, прийнятої в 2003 році, долучилися 186 держав-учасниць, включаючи Україну. Відповідно до статей 5, 6 цієї Конвенції, кожна держава-учасниця повинна, відповідно до основних принципів своєї правової системи, розробляти та впроваджувати або підтримувати ефективну, скоординовану антикорупційну політику. Кожна держава-учасниця надає органам, які запобігають корупції, необхідну незалежність відповідно до основних принципів її правової системи, щоб органи могли ефективно виконувати свої функції та звільнитись від будь-якого зовнішнього впливу [5]. Вищезазначене положення Конвенції ООН проти корупції стосовно створення умов для незалежності антикорупційних органів за своїм змістом відповідає одному із принципів, що були затверджені Резолюцією (97) 24.

На сьогодні прийняття Закону України «Про запобігання корупції» 2014 року є останнім етапом реалізації антикорупційної політики, що міститься в міжнародних договорах, до яких приєдналася Україна. Статтею 4 цього Закону визначено, що центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики, є Національне

агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке створюється Кабінетом Міністрів України [6].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. НАБУ утворюється Президентом України. Відповідно до ст. 16 цього Закону до обов'язків НАБУ, зокрема, входить: здійснення оперативно-розшукової діяльності; досудове розслідування; розшук та арешту коштів та іншого майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації; співпраця на умовах конфіденційності з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення; інформування суспільства про результати його роботи; міжнародне співробітництво [7]. Пункт 5 статті 216 КПК України визначає підслідність у кримінальних правопорушеннях, які розслідуються детективами НАБУ.

На нашу думку, головною вадою Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» є його невідповідність ст. 106 Конституції України в частині утворення НАБУ. Призначення та звільнення з посади директора НАБУ на підставі рішення конкурсної комісії не віднесено до повноважень Президента України, відповідно до приписів ст. 106 Конституція України [8]. Однак ст. 6, 7 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», всупереч ст. 106 Конституції такі повноваження Президенту були надані.

Починаючи з 2015 року, згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції», Генеральна прокуратура України включає Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП), яка є самостійним структурним підрозділом. На САП покладено функції: нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукових заходів, досудового розслідування НАБУ; забезпечення державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у справах, пов'язаних з корупцією [9]. Незважаючи на створення автономного антикорупційного органу в ГПУ, якість взаємодії НАБУ та САП, на наш погляд, не завжди є прийнятною. У цьому плані показовим прикладом є загально відома історія, коли в акваріумі, розміщеному в кабінеті голови САП Назара Холодницького офіцерами НАБУ було встановлено прослуховувальний пристрій у рамках досудового розслідування, яке стосувалося вимагання хабара у розмірі 2 млн. доларів за звільнення особи, яку заарештували за підозрою у корупційному правопорушенні [10].

Таким чином приєднання України до міжнародних антикорупційних угод визначальним чином вплинуло на формування національної політики і законодавства у цій сфері, проте само по собі не стало гарантією успішної реалізації антикорупційної політики всередині України.

Список використаних джерел

1. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією: Ратифіковано Законом України № 2476-IV від від 16.03.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_102.
2. О.Д. Береза. Державна антикорупційна політика: сутність та особливості реалізації в постіндустріальному суспільстві. Київ: Національна академія державного управління при Президентові України, 2016.
3. Corruption Perceptions Index: Transparency International, 2017. URL: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017.
4. Резолюція (97) 24. Про двадцять керівних принципів боротьби з корупцією: Комітет міністрів Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_845
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Ратифіковано Законом України № 251-V від від 18.10.2006. URL: https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18>
7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1698-18>.
8. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254_%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України від 25.04.2015 №198-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19>.
10. Т. Ніколаєнко. Тиха смерть рибок Холодницького. Лівий Берег, 2019. URL: https://lb.ua/news/2019/01/18/417465_tiha_smert_ribok_holodnitskogo.html.

Никоненко Михайло Якович, професор
кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

УЧАСТЬ СЛІДЧОГО СУДДІ ТА СУДУ В ПРОЦЕСІ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЯК СПОСІБ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ

Згідно ч. 2 ст. 91 чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Завважимо, що в ч. 1 ст. 84